

سیندمیک، هم افزایی بیماری‌ها و نابرابری‌های اجتماعی در سلامت جامعه

عطیه اکبری^۱، مریم خیام زاده^{۲*}

۱- متخصص زنان، استادیار، مرکز تحقیقات سرطان، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲- متخصص پزشکی اجتماعی، دانشیار، فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: تهران، بزرگراه حقانی، ورودی کتابخانه ملی، فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران.
پست الکترونیک: khayamzadeh@ams.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۸/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۸/۲۴

چکیده

پدیده "سیندمیک" (Syndemic) به هم‌زمانی و تعامل چند اپیدمی در یک جمعیت اشاره دارد که اثرات یکدیگر را تشدید کرده و بار بیماری و نابرابری‌های سلامت را افزایش می‌دهند. سیندمیک‌ها نه تنها نتیجه هم‌ابتلایی زیستی، بلکه بازتاب ساختارهای اجتماعی ناعادلانه همچون فقر، تبعیض و نابرابری جنسیتی‌اند. رویکرد سیندمیک با تأکید بر پیوند میان عوامل زیستی، اجتماعی و محیطی، فراتر از الگوهای تک‌بعدی عمل کرده و بر لزوم مداخلات جامع در سطوح بهداشتی، اقتصادی و سیاسی تأکید دارد. تجربه کووید-۱۹ نشان داد که درک و مدیریت بیماری‌ها بدون توجه به زمینه‌های اجتماعی امکان‌پذیر نیست. در نتیجه، اتخاذ دیدگاه سیندمیک می‌تواند راهی مؤثر برای ارتقای عدالت و تاب‌آوری نظام‌های سلامت فراهم سازد.

واژگان کلیدی: سیندمیک، عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، نابرابری‌های سلامت

نامه به سردبیر

اصطلاح «سیندمیک» نخستین بار توسط مریل سینگر^۲، انسان‌شناس پزشکی آمریکایی، در دهه ۱۹۹۰ برای توصیف ارتباط سه بحران هم‌زمان، سوءمصرف مواد، خشونت و ایدز^۳ در جوامع شهری فقیر بیان شد. وی معتقد بود که سیندمیک فراتر از هم‌ابتلایی^۴ ساده است؛ بیماری‌ها در بستر بی‌عدالتی‌های اجتماعی تقویت می‌شوند و اثر متقابل آن‌ها، سلامت جامعه را به‌طور چشمگیری تحت تأثیر قرار می‌دهد. بر این اساس، شرایط اجتماعی نامطلوب نه تنها باعث تمرکز اپیدمی‌ها می‌شوند بلکه اثرات بیماری‌ها را نیز به صورت هم‌افزا افزایش می‌دهند [۲].

پدیده همه‌گیری‌های هم‌افزا یا «سیندمیک»^۱ یکی از مفاهیم نوظهور در حوزه سلامت عمومی است که به وقوع هم‌زمان و تعامل چند بیماری در یک جمعیت اشاره دارد. در این پدیده، بیماری‌ها اثر یکدیگر را تشدید کرده و بار بیماری، مرگ‌ومیر و آسیب‌پذیری اجتماعی افزایش می‌یابد. این مفهوم نشان می‌دهد که بیماری‌ها در خلأ رخ نمی‌دهند و همواره تحت تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی از جمله فقر، تبعیض، نابرابری‌های جنسیتی و اقتصادی، و ضعف ساختارهای حمایتی قرار می‌گیرند [۱].

2. Merrill Singer
3. SAVA syndemic
4. comorbidity

1. Synergistic Epidemics/Syndemics

که نشان‌دهنده اثر هم‌افزایی بیولوژیکی میان بیماری‌هاست [۳].

در دوران همه‌گیری کووید-۱۹، مفهوم سیندمیک به شکل برجسته‌ای مورد توجه قرار گرفت. کووید-۱۹ نه تنها یک بحران ویروسی، بلکه مجموعه‌ای از بحران‌های هم‌زمان در حوزه‌های سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و اقتصادی بود. از منظر سلامت جسمی، بیماران مبتلا به بیماری‌های غیرواگیر مانند دیابت، بیماری‌های قلبی و فشار خون بالا، در صورت ابتلا به کووید-۱۹ در معرض خطر مرگ بالاتری قرار گرفتند. از نظر اجتماعی، این بیماری شکاف‌های طبقاتی و اقتصادی را تشدید کرد، زیرا اقشار کم‌درآمد دسترسی کمتری به خدمات درمانی داشتند و بیشتر در معرض آلودگی قرار گرفتند [۴].

از منظر تعامل بیماری‌های عفونی و غیرواگیر، مطالعات نشان داده‌اند که این دو گروه بیماری‌ها نه تنها از نظر اپیدمیولوژیک هم‌زمانی دارند، بلکه از نظر علی نیز می‌توانند یکدیگر را تشدید کنند. برای مثال، افراد مبتلا به بیماری ایدز بیشتر در معرض بیماری‌های قلبی و سرطان‌ها قرار دارند و بیماران دیابتی نیز خطر ابتلا به سل و مرگ ناشی از آن را تجربه می‌کنند. این تعاملات نشان می‌دهد که مرز سنتی میان بیماری‌های واگیر و غیرواگیر در حال فروپاشی است و باید آن‌ها را در چارچوبی مشترک بررسی کرد [۲].

از چالش‌های مهم در مدیریت سیندمیک‌ها، ناکارآمدی نظام‌های سلامت است که معمولاً برای مقابله با یک بیماری خاص طراحی شده‌اند. سیندمیک‌ها مستلزم رویکردی یکپارچه و چندرشته‌ای هستند تا هم‌زمان بر پیشگیری، درمان و عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت تمرکز کنند [۵].

از سوی دیگر، عوامل محیطی نقش مهمی در شکل‌گیری و تشدید سیندمیک‌ها دارند. تغییرات اقلیمی، آلودگی هوا و شهرنشینی کنترل‌نشده از جمله عوامل کلیدی در این زمینه‌اند. مطالعات نشان داده‌اند که آلودگی هوا خطر ابتلا و مرگ ناشی از کووید-۱۹ را افزایش می‌دهد. همچنین، تغییرات اقلیمی باعث گسترش بیماری‌های منتقله از ناقل مانند مالاریا و دنگی شده است که در تعامل با بیماری‌های غیرواگیر، بار مضاعفی بر سلامت جوامع وارد می‌کند.

بنابراین، اتخاذ رویکرد سیندمیک در سیاست‌گذاری سلامت ضرورتی انکارناپذیر است. این رویکرد تأکید دارد که برنامه‌های سلامت باید از سطح فردی فراتر رفته و عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر سلامت را نیز در نظر گیرند [۵]. مفهوم سیندمیک ما را به سوی درکی عمیق‌تر از سلامت

درک پدیده سیندمیک برای شناخت الگوی بروز بیماری‌ها و تدوین سیاست‌های مرتبط با سلامت ضروری است. این رویکرد با ترکیب علوم زیستی، اجتماعی و رفتاری، امکان بررسی هم‌زمان بیماری‌ها و عوامل ساختاری مؤثر بر آن‌ها را فراهم می‌کند. برخلاف رویکردهای تک‌بعدی که تنها بر یک بیماری یا عامل خاص تمرکز دارند، سیندمیک‌ها نیازمند مداخلات جامع در سطوح زیستی، اجتماعی و سیاسی هستند [۱].

بر اساس نظریه سیندمیک، سه ویژگی اصلی شناسایی آن عبارتند از: (۱) هم‌زمانی چند اپیدمی در یک جمعیت خاص؛ (۲) وجود تعامل زیستی یا اجتماعی بین بیماری‌ها که اثرات متقابل منفی ایجاد می‌کند؛ و (۳) اشتراک عوامل بالادستی یا ساختاری که سبب هم‌زمانی و تشدید آن‌ها می‌شود [۲]. مفهوم سیندمیک با مفاهیم مشابهی مانند هم‌ابتلا^۳ تفاوت دارد. هم‌ابتلا^۳ صرفاً به حضور چند بیماری در یک فرد اشاره دارد، در حالیکه سیندمیک بر تأثیرات متقابل و تقویت‌کننده میان بیماری‌ها در زمینه اجتماعی و اقتصادی خاص تأکید می‌کند [۲].

عوامل اجتماعی و رفتاری در الگوهای سیندمیک نقش محوری دارند. فقر، نابرابری جنسیتی، بی‌سوادی سلامت، تبعیض نژادی و ضعف ساختارهای حمایتی از جمله عواملی هستند که موجب تمرکز چند بیماری در گروه‌های خاص می‌شوند. در واقع، سیندمیک‌ها بازتابی از نابرابری ساختاری‌اند؛ یعنی همان نیروهایی که فقر و بی‌عدالتی را بازتولید می‌کنند، شرایط لازم برای هم‌زمانی بیماری‌ها را نیز فراهم می‌سازند [۱]. یکی از شناخته‌شده‌ترین نمونه‌های سیندمیک، از سه اپیدمی مرتبط تشکیل می‌شود: سوءمصرف مواد، خشونت و ایدز^۵. این سه عامل در تعامل با یکدیگر پیامدهای سلامت در جمعیت‌های شهری فقیر، به‌ویژه زنان را وخیم‌تر کرده‌اند. سوءمصرف مواد موجب افزایش رفتارهای پرخطر و کاهش پایداری به درمان‌های ضدویروسی می‌شود. خشونت‌های خانگی و اجتماعی سلامت روان و جسم را تهدید کرده و دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی را محدود می‌سازد. از سوی دیگر، ایدز با تضعیف سیستم ایمنی و گسترش آسیب‌پذیری اجتماعی، تأثیر سایر عوامل را تشدید می‌کند [۳].

نمونه دیگر از کاربرد نظریه سیندمیک در بیماری‌های مزمن، ارتباط بین آسم و عفونت‌های ویروسی است. مطالعات نشان داده‌اند که بیماران مبتلا به آسم در صورت مواجهه با ویروس‌های تنفسی مانند ویروس سین‌سیشیال تنفسی^۶ یا آنفلوآنزا، حملات شدیدتر و عوارض بیشتری را تجربه می‌کنند،

5. SAVA syndemic

6. Respiratory Syncytial Virus (RSV)

بنابراین، لازم است سیاست‌گذاران، پژوهشگران و متخصصان سلامت عمومی به‌جای تمرکز صرف بر درمان بیماری‌های منفرد، به سمت مدیریت جامع سیندمیک‌ها حرکت کنند؛ رویکردی که در آن سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و محیطی انسان به‌صورت درهم‌تنیده در نظر گرفته شود. به‌کارگیری این چارچوب نظری در نظام سلامت می‌تواند راهی مؤثر برای کاهش بار بیماری‌ها، ارتقای کیفیت زندگی و دستیابی به عدالت سلامت در سطح جهانی باشد [۵].

انسان هدایت می‌کند؛ درکی که بر پیوند میان بدن، جامعه و محیط زیست تأکید دارد. تجربه همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ نشان داد که هیچ بیماری‌ای به‌تنهایی وجود ندارد و هیچ مداخله‌ای بدون توجه به زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی موفق نخواهد بود. رویکرد سیندمیک با در نظر گرفتن این هم‌افزایی‌ها می‌تواند راهگشای طراحی سیاست‌های مؤثرتر، کاهش نابرابری‌های سلامت و ارتقای تاب‌آوری جوامع در برابر بحران‌های آینده باشد [۱].

References

1. Bulled N, Singer M. An Update on Syndemics: Editorial Comments. *Trop Med Infect Dis*. 2025 Jul 2;10(7):187.
2. Singer M, Bulled N, Ostrach B, Mendenhall E. Syndemics and the biosocial conception of health. *Lancet*. 2017; 389:941–950.
3. Gilbert L, Raj A, Hien D, Stockman J, Terlikbayeva A, Wyatt G. Targeting the SAVA (Substance Abuse, Violence, and AIDS) Syndemic among women and girls: a global review of epidemiology and integrated interventions. *J Acquir Immune Defic Syndr*. 2015 Jun 1;69 Suppl 2(0 2):S118-27.
4. Tabish SA. COVID-19 pandemic: Emerging perspectives and future trends. *J Public Health Res*. 2020 Jun 4;9(1):1786.
5. Laprise C. It's time to take a sustainable approach to health care in the face of the challenges of the 21st century. *One Health*. 2023 Jun 1;16:100510.

Syndemic, The Synergy of Diseases and Social Inequalities in Health Community

Atieh Akbari¹, Maryam Khayamzadeh^{2*}

1- MD. OB/GYN Specialist, Assistant Professor; Cancer Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

2- MD. Community Medicine Specialist, Associate Professor, Academy of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran, Tehran, Iran.

Abstract

“Syndemic” refers to the simultaneous and interacting effects of multiple epidemics in a population that exacerbate each other’s effects and increase the burden of disease and health inequalities. Syndemics are the result of biological co-morbidity, and reflect unjust social structures such as poverty, discrimination and gender inequality. By emphasizing the linkages between biological, social and environmental factors, the syndemic approach goes beyond unidimensional models and emphasizes the need for comprehensive interventions at the health, economic and political levels. The experience of COVID-19 has shown that understanding and managing diseases is not possible without considering the social context. Consequently, adopting a syndemic perspective can provide an effective way to promote equity and resilience of health systems.

Keywords: Health Inequalities, Social Determinants of Health, Syndemic

Please cite this article as follows:

Akbari A, Khayamzadeh M. Syndemic, The Synergy of Diseases and Social Inequalities in Health Community. *Hakim Health Sys.* 2024; 26(4): 328-331.

*Corresponding Author: Academy of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran, National Library Entrance, Haqqani Highway, Tehran, Iran. E-mail: khayamzadeh@ams.ac.ir

Copyright © 2024 Tehran University of Medical Sciences. Published by National Institute of Health research (NIHR). This work is licensed

under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>. Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.